

dosegli 14. leto in niso prekoračili 17. leta. Za revne in pridne gojence in gojenke bo v konviktu nekaj brezplačnih in polovčnih mest. Plačilo znaša mesечно 120 lir oziroma polovico. Pri sprejemu se plača taksa 5 lir. — Tako se ustvarja učiteljske v Tolminu, kjer ni prostora za tak zavod, ki spada edino le v Gorico.

§ Školski konvikt v Tolminu. Ker je Tolmin popolnoma porusen in ni dobili v njem stanovanj za dijake, je naša oblast ustanovila v Tolminu za gojence in gojenke slovenskega učiteljskega zavoda „Franc Skoulik“. Kdo pa je ta za mater našo tako zaslužni mož? Franc Skoulik je bil rodom Slovenec ter je leta 1845. udeležil se avstrijske vojske in stopil med italijanske prostovoljce. v ream italijanski vojski se je povzpeli do časti generalnega majorja in umrl leta 1870. v Milanu. Tako se danes sveti ime tega slovenskega junaka na zavodu, ki naj vzgaja slovenski učiteljski narasčaj v zasebnem ozemlju Kavhatej zavoda in preteklinja sta italijana. Naksen namen matata, kaže ime zavoda!

§ Boj za slovenske šole na Goriškem. „Goriška Straža“ je priobčila pred nekaj dnevi članek, v katerem piše med drugim: „Dajte nam nazaj naše šole, katere smo si tekmo do let priborili in katere so torej naše! Dajte nam ljudske, nasadjevane, obrtne, strokovne, knjižske, srečne in sploh vse naše šole dajte nam nazaj, ker mi nocojmo analfabetov, mi smo narod, ki hoče učiti, živeti in napredovati! Brez šole in napredka! Kdor ne napreduje, mora nazadovati, a kdor nazaduje, mora polagoma propasti. A nam se hoče življenja, mi nocojmo živeti, zato pa — dajte nam šole!“

§ Otvoritev deželne kmetijske šole v Gorici zanimajo goriski Slovenci. „Goriško kmetijsko društvo“ je povzelo potrebne korake na pristojnem mestu. Do pa imelo kaj uspeha, pokaze biznija bodočnost. Za goriško kmečko prebivalstvo je otvoritev nujno potrebna.

§ Otvoritev slovenskih šol v Trstu? Brzobjavka iz Kima 15. decembra poroča, da se je ljudski poverjenik za Trstorje izrekel za zopetno otvoritev slovenskih šol v Trstu. Vajeni smo bili na take izjave od laške strani, zato si ne obetamo uosti od njih.

§ Novi šolski nadzornik. Italijani kaj pridno pometajo z našimi slovenskimi nadzorniki. Pred kratkim časom so odstavili od nadzorništva Frana Sivca v Gorici ter imenovali na njegovo mesto za goriško okolično prav maaega gimnazijskega supienta bonesa, ki ni vreden, da odveže čevlje svojemu slovenskemu predniku! Pa saj Lahom ni do tega, da sedi na nadzorniškem mestu strokovnjak; glavno je, da je novi mož njihov priganjač!

§ Edina slovenska lista v zasedenem ozemlju sta tržaška „Edinost“ ter na novo ustanovljena „Goriška Straža“, ki izhaja vsaki četrtek v „Narodni tiskarni“ v Gorici. Dosej je že izšlo 12 števil tega lista. Tretji sicer slovenski, a v italijanskem duhu pisani list je „Goriški Slovenec“. V Pazinu izhaja hrvaški „Pučki prijatelj“, katerega tiskarniške prostore so pred nedavnim časom napadli laški banditi ter prizadali listu nad 100.000 lir škode.

Književnost in umetnost.

Engelbert Gangl: „Vinski brat“. Zbrani spisi za mladino v. — V Ljubljani 1919. — Založba: „Društva za zgradbo Učit. konvikta“. — Cena vez. knjigi 7 kron. —

Martinek, sin - edinec belokrajinskih staršev, študira v Novem mestu. Prevelika popustljivost in vzgojno neumevanje staršev ga že prvo leto študija počasi navajata k strasti pijančevanja; zakaj „ob nedeljah in praznikih je prihajalo na mizo tudi vino iz očetove kleti ki je napajalo ješče ljudi pa tudi Martinka.“ Tudi denarja je imel sji vedno dovolj. Dajala sta mu ga oče in mati za približek „nerada sicer, ali tako je hotela imeti Martinkova razvada in materina zaslepljena ljubezen.“ (Str. 15.)

Martinek zaide v mestu v slabo tovarišijo. Gorja, ki se je iz tega rodilo, ni bilo mogoče več udušiti. Postal je tako vaju vinu. „Ze doma ga je pil, pa tudi pri gospodinji ga je dobil vsak večer po kupico, ker je bilo tako domenjeno med očetom in gospodinjo. (Str. 21.) Zapeljivec Ploh še podžge v Martinku strast do alkohola in nikotina. Nič ne pomagajo nasveti profesorjev, tudi ne opomini — z Martinkom gre navzdol.

Usodni večer — predvečer ravnateljvega godovanja — zapiše v knjigo Martinkovega in Plohovega življenja vest o izključitvi iz zavoda. Ploh odide s cirku som Fumagalijem med komedijante, Martinek izstopi iz šole. Še bi bila dana prilika

Martinku poboljšanju pri trgovcu Hranilovcu, toda stara navada pijančevanja ga ne zapusti tudi ob stregi vzgoji gospodarja. Martinek propada vedno bolj. vsled zaosti nau izgubljenim sinom jaine oče mirati, dokler srečanje ne onemore. Vsa martinkova prav, vse njegove misli se utopijo v alkohol. In ko se strasna resnica dvigne tudi pred materinimi očmi: „Kamenu svojemu sinu ni več restive! Nikoli več ne ostane!“ (Str. 100.) takrat tudi ona z bolestjo reze k počitku.

Delec martin postane notoriceu pijanec. „Trebja je vsako jutro krepkega pozirka zganja, da mu je kri zaigrana po zili, da je on zopet mož na svojem mestu! in zvečer je bilo treba tudi zganje pjače, da je izaje nitreje zaspal. Med jutrom in večerom pa kadarkoli, samo, da je bilo bilo mokro.“ (Str. 102.)

Se mlad, toda ves izpit in izmozgan najde martin srečanje smrti v valovih kolpe. V največjem siromaštvu konca tudi rloh.

motiv, ki ga je sprejel Gangl za vodnika svoje povesti, ni nov. Strasti pijančevanja in njega posledice srečujemo v več povestih slovenske literature; tudi v mladinskih spisih. vprašanje pa je: vkoliko vsi dosežani spisi z isto vsebino res ogovarjajo namen, ki ga imej knjiga — kakaj venke važnosti je v kakšni obliki je snov podana: ali je sprejemljiva za sred, kojim je pisana. In to je umetnost mladinskega spisa: vsaka mladinska knjiga, dajisi tudi razvesejivega značaja, imej kot končni cilj: vpliv poučnega biti skritven kazalec k opismenitvi in vne vzgoje čitatejeve.

Gangl posega v življenje, ki mu je dodobra znano: dijaška leta, Belokrajna, siaba vzgoja, slaba tovarisija itd. Zato se ni cuditi, da se vse dejanje in vse siike pestro, živo in jasno vrstijo pred čitatejem! Tonko resnice in življenja je v povesti, da ni mogoče dvomiti nad končnim vzgojnim uspehom knjige. Povdarek pisatejev leži na posledicah slabe vzgoje doma, slabe tovarisije in na demom alkoholu. In bas to je ono zlo, ki ga ravno po prestali vojni srečujemo vsepovsod. Zato bo knjiga dobrodošla v prvi vrsti šolam, pa tudi oni mladini pubertetne dobe in staršem samim.

Jezik je bogat, poln besednega zaklada (str. 6, 11, 29, 83), kar najdemo že pri vseh prejšnjih Ganglovih spisih.

Siike so vestno izdelane v tehniki, toda slabo uvrščene in tupatam za mladino malo nejasno začrtane (str. 48—49).

Tone Gaspari.

„Jugoslovanski učiteljskičnik“ je naslov listu, ki je pričel izhajati ob prevratu kot glasilo našega naraščaja. V prvi številki prinaša pod naslovom „Naša organizacija“ pravila organizacije učiteljskičnikov in učiteljskičnic v Ljubljani. Izšlo je dosedaj šest števil. Ta nov pojav je zelo razvesejiv in je toplo pozdravljati, ker je izdajanje glasila za naš naraščaj že zdavna potrebno. Tiska se sedaj v 500 do 600 izvodih. Opozarjamo učiteljsvo na ta list in pozivljamo hkrati naša društva, da podpirajo gibanje našega naraščaja. — Prijave sprejema tudi naše uređništvo.

Dr. Jernej Demšar: „Spolne bolezni“. Z ilustracijami. Zbirka političnih, gospodarskih in socijalnih spisov III. zvezek. V Ljubljani 1919. Izdala in založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena 6 K. — Po pošti 50 v več.

Spolne bolezni pri nas pred vojno niso bile bogve kako razširjene. Vojna pa je v tem oziru napravila ogromne škode. Zanesla jih je v zadnjo gorsko vas in tisoči našega naroda sedaj trpijo na njih. Ne samo sedanjí rod, v še večji meri je vsled njih v nevarnosti naše potomstvo. Zdravnik strokovnjak opozarja v pravkar izišli knjižici nanje, jim napoveduje boj in skuša njihov pogubonosni vpliv čimbolj zmanjšati. Nevednost, alkohol in prostitucija so največji pospeševalci spolnih bolezni; zlasti nevednost in nepoučenost sta jim največkrat vzrok. Napačno je o spolnih boleznih molčati. Dr. Demšar skuša vse to s svojim spisom doseči. V lepi in delikatni obliki razpravlja v posameznih poglavjih o kapavici, o mehkem čankarju in o sifilidi ter pojasnjuje postanek in potek bolezni s 14 slikami, ki so že same na sebi v stanu, da povzročajo bojazen in s tem varovanje pred boleznijo. V nadaljnjih poglavjih razpravlja strokovnjak o tem, kako naj se varujemo pred spolnimi boleznimi, kako se iste zdravijo in kaka navodila so potrebna za bodoče zakonce. Knjigi je pridejanih 14 slik, deloma med besedilom največ na posebnih priloženih polah. Knjigo prav toplo priporočamo vsem onim, ki se nevarnosti hočejo obvarovati pa tudi vsem staršem, da poučijo odrasle sinove in hčere. Knjižica se naroča v Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica št. 6.

Brnarjeva »Čitanka za meščanske šole«, I. del, je izšla. Cena vezani knjigi 14 K.

Najnovejše vesti.

Poročilo našega odposlanca iz Beograda.

Ze v bivši Avstriji se je borilo učiteljsvo dolgo vrsto let za podržavljenje ljudskega in meščanskega šolstva in priznanje učiteljstva za državne uradnike. Ta boj se nadaljuje sedaj tudi v naši mladi državi. Ko je bil sedaj veljavni novi šolski zakon z dne 23. jul. 1919 sankcioniran, smo mislili, da je dobojevan ta boj, ker clen 33. omenjenega zakona jasno govori, da so učitelji in učiteljice državni činovniki. Toda, ko je vlada predložila pred nekaterimi tedni načrt uradniške pragmatike, ki določa uradniške plače in jih uvršča v činovne razrede, so nas popolnoma prezrli. Zaveza je v soglasju s hrvaškim Savezom in s srbskim Učiteljskim Uduženjem odločno zahtevala, da se uvrsti učiteljsvo v uradniško pragmatiko, a vlada nam ni ugodila, ker tudi uradniške pragmatike ni mogla uveljaviti naredbenim potom.

Jasno je bilo sedaj, da se bo moral naš zakon z dne 23. jul. t. l. izvesti. Ker je pa v tem zakonu mnogo netočnosti, nejasnosti in pomanjkljivosti, je bil zavoljo tega potreben neposreden razgovor na merodajnem mestu. V to svrho sta šla dne 16. t. m. predsednik Zaveze L. Jelenc in poročevalec v upravnih zadevah pri višjem šolskem svetu za Slovenijo gosp. dr. Skaberne v Beograd, kjer sta imela v ministrstvu prosvete razgovor o izvedbi zakona.

V prvi vrsti sta zahtevala, da mora zakon stopiti v veljavo od dne 1. sept. t. l. A v tem pogledu nista dosegla ničesar. Vlada prizna, da govori zakon v prilog

učiteljstvu, a iz finančnih ozirov se to ne da izvesti. Zakon se izvede od 1. dec. t. l. v dinarjin, izplača po valuti v kronah. — Sani pravijo, da nam je odprta pot pritožbe na parlament in državno sodišče.

Dalje je bil razgovor glede stanarine in kuriva. To placujejo v Srbiji in na firvatskem obcine. Za Slovenijo se bo skušalo doseči s posebno naredbo, da prevzame te stroške zacasno država. S posebno naredbo se bo izkušalo doseči zvisanje draginskih doklad in uredba plač meščansko-soskega in drugega strokovnega učiteljstva. Učiteljice ženskih ročnih del, ki jim zakon tudi ne omenja, se uvrste v iste plačine vrste, kakor otroške vrtnarice. Doseglo se je, da se učitelji in učiteljice takoj po usposobljenostnem izpitu uvrste v plačilno vrsto; učiteljem vojakom, ki zaradi vojne službe niso mogli napraviti v pravem času usposobljenostnega izpita, se bo stiel zamujeni čas v pokojnino in v napredovanje v plačilne razrede.

Najvažnejše za nas je pa zagotovilo, ki ga je dobil naš odposlanec in zastopnik vlade v ministrstvu za prosveto in v ministrstvu za konstituanto, da se v prihodnje uradniško pragmatiko zanesljivo uvrsti tudi učiteljstvo, in sicer v kategorijo B. Slednjič smo se sporazumeli tudi glede našega zastopnika in poročevalca v naučnem ministrstvu. To vprašanje bo rešeno v najkrajšem času.

V zavesti, da je bilo marsikaj doseženo v korist učiteljstva, je zapustil naš odposlanec Beograd.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Fran Marolt.**
Last in založba „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva“.
Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Naši himni:

- 1. Lepa naša domovina.
- 2. Bože pravde.

Dvoglasno s spremjevanjem harmonija za šolsko mladino uredil **Fran Marolt** Cena 1 krona. Naročila sprejema le Učiteljska tiskarna

Ženitna ponudba.

Uradnik na deželi, 50 let star, vdovec, išče 35 do 40 let staro družico k trojnimi majhnimi otroci. Slika s pismeno ponudbo naj se pošje pod št. 520 poštno-l. ž. če Zgornje Trušnje via Velikovec (Koroško).

Naš denarni zavod.

Gesto: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.
Promet do 30. nov. 1919 **K 309.510 78.**
Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 12. do 12. ure popoldne.

Vsakovrstne šolske zvezke

lastnega izdelka
priporoča

Učiteljska tiskarna, Ljubljana,
Frančiškanska ulica 6.

Največja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA,
Ljubljana, Prešernova ulica 3,

je imela vlog koncem leta 1918 . . . K 80.000.000—
rezervnega zaklada . . . . . „ 2.500.000—

Sprejema vloge vsak delavnik.

Za varčevanje ima uvedene lične domače hranilnike.
Hranilnica je pušitarno varna.

Dovoljuje posojila na zemljišča in poslopja proti nizkemu obrestovanju in obilgatnemu odplačevanju dolga.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno **Kreditno društvo.**